

Heden en verleden in de polder in 4 interviews

Vakbeweging en gevaarlijke stoffen op het werk

Jan Verhagen interviewt Jan Manders (11 juli 2022, telefonisch)

Jan Manders was werkzaam in de metaalindustrie, en als veiligheidskundige bij Arbo-Unie; hij is nog steeds FNV-vakbondskaderlid, onder andere in het [FNV Netwerk Arbo](#), en is al vele jaren werknemersvertegenwoordiger in de SER-subcommissie GSW en voorlopers daarvan

JV: Op 1 juli is Lexces officieel van start gegaan. Dat is ingeluid met een feestelijke bijeenkomst op 27 juni. Dit interview was gepland nav de feestelijke oprichting van Lexces.

Maar amper een week later, 6 juli, zet de FNV zijn deelname aan de subcie GSW stop.

Ik wil daarom ook beginnen met de perikelen rond de Grenswaardencommissie. Een deel van dit gespreksonderwerp speelt zich af in het heden, maar ik probeer toch steeds vakbondshistorisch terug te kijken. Maar evenzeer geldt: het heden, wat er vandaag gebeurt, is het resultaat van wat er in het verleden is gebeurd. En de geschiedenis kan weer helpen om het heden beter te begrijpen.

Jan Manders

Ik was er zelf bij toen er in 1991 in Amsterdam een symposium was over gevaarlijke stoffen en MAC-waarden, zoals dat toen heette. Ik heb in mijn archief de conferentiebundel terug kunnen vinden. Je schrikt je het apezuur als je ziet hoeveel gelijkaardige kritieken er 30 jaar geleden al waren, die nu hebben geleid tot het opschorten van de FNV-werkzaamheden in de subcie GSW. Dat geeft te denken...

JM: Ik weet van Lexces niet zoveel...Er is natuurlijk Bureau Beroepsziekten FNV. Wordt Lexces een vervanger daarvan? Waar we bang voor zijn is dat de expertcommissie die wij vanuit de GSW voorstellen voor het toetsen van de resultaten van onderzoeken naar de haalbaarheid van grenswaarden, die door de bedrijven zijn gedaan, dat die rol naar die commissie gaat. Dat zou een 'bij-reden' kunnen zijn voor het stoppen, al weet ik dat niet zeker. Het is zeker niet de hoofdreden.

JV: Toch is dat stopzetten van het FNV-werk in de subcommissie Grenswaarden niet uit de lucht komen vallen. Kun je wat meer vertellen over die voorgeschiedenis, het ultimatum etc.

JM: In 2021 is er al een brief aan de vorige minister van Sociale Zaken geschreven, waarin we aangaven dat de voortgang en efficiency onvoldoende was, en dat we meer medewerking van Sociale Zaken en de Arbeidsinspectie wilden hebben: meer inbreng van die kant.

Ook vonden we toen al dat het toezicht op het hele gebeuren ondermaats was, dat we geen inzicht kregen op wat de bevindingen van de Arbeidsinspectie zelf waren, terwijl dat om heel waardevolle informatie gaat.

Ook toen al kregen we geen antwoord op de eenvoudige vraag hoeveel boetes er zijn uitgedeeld voor chroom VI. "Daar zijn we niet voor", was hun reactie. "Wat zijn dan jullie bevindingen in de bedrijven, welke goede en minder goede praktijken hebben jullie gezien." Ook die gegevens willen we niet delen met de subcommissie. Vakbonden en werkgevers vinden allemaal dat dit wel zou moeten. We hebben daar ook een brief over geschreven aan de minister, namens de grenswaardencommissie, en ondertekend door alle partners. Er zijn gesprekken geweest in klein comité met Sociale Zaken, maar het blijft bij halfzachte toezeggingen. Wij hebben nu gezegd: we

moeten concrete dingen hebben, maar vage toezeggingen, dat ze welwillend staan, dat schiet niet op.

Wel is het HONS-traject op ons initiatief in gang gezet, om meer druk te zetten op bedrijven zelf, om registers bij te houden, metingen te doen, blootstellingsgegevens te verstrekken enz.

De bedrijven doen dat nu niet, evenmin als de Arbeidsinspectie. We willen een andere procedure, een strakker tijdsproces en dwingender informatieverstrekking, om het te versnellen, en besluitvorming te vergemakkelijken. Tot nu toe zijn beslissingen taai, gegevens zijn verouderd enz... HONS beoogt een nieuwe opzet om dat te versoepelen, te versnellen, efficiënter en dwingender te maken via een antwoordschema, een protocol waarin blootstellingsgegevens, getroffen maatregelen, meetgegevens, best practices enz. duidelijk worden. De grondgedachte: als je medewerking verleent, er serieus naar gekeken wordt, dan houden we daar rekening mee. Als bedrijven niet meewerken, dan stellen we gewoon een grenswaarde vast, punt.

We proberen daarmee beter gefundeerde verbanden te leggen tussen de grenswaarden die wij vaststellen en de streefwaarde resp. verbodswaarde van de Gezondheidsraad. Stap 1 daarin: als de GR een grenswaarde afgeeft, met daarbij een verbodswaarde van 100x de streefwaarde, dan gaat er onmiddellijk een brief naar de minister met daarin het advies de verbodswaarde direct in te stellen als grenswaarde. Daarna start het onderzoek om de grenswaarde via de nieuwe methodiek omlaag te brengen. Maar die verbodswaarde gaat dan meteen in, in plaats van dat we, zoals nu zitten te wachten tot dat proces afgelopen is, want dan ben je al 2 jaar verder voor er überhaupt een grenswaarde is. Wat we willen: het advies van de Gezondheidsraad komt binnen, met een verbodswaarde van 100x de streefwaarde. Dan gaat die verbodswaarde onmiddellijk in. Via de HONS-methode doen we dan het haalbaarheidsonderzoek. Blijft men dan structureel in gebreke, dan wordt geadviseerd de grenswaarde direct aan te scherpen tot de streefwaarde. Is de aangeleverde informatie van goede kwaliteit, dan wordt daar wel mee gerekend. Een tussenstap is nodig, want de eigen deskundigheid in de grenswaardencommissie is niet altijd even groot, afhankelijk van de stof. Soms is dat eenvoudig: één stof, in slechts één bedrijf. Maar aan andere stoffen worden werknemers in verschillende bedrijven onder verschillende omstandigheden blootgesteld. Dan is het moeilijk om via HONS tot een eenduidige conclusie te komen. Binnen HONS wordt vooraf geïnventariseerd: welk soort bedrijven, welke omstandigheden, welke branches. Die tussenstap moet dan bestaan uit een expertcommissie die de stof of groep stoffen, en het gebruik daarvan goed kent. Die deskundigengroep maakt een tussenevaluatie om te toetsen of de onderzoeken goed zijn uitgevoerd en de gegevens kloppen. Die kijken dus ook naar de betrouwbaarheid van de gegevens. Ons werk is dan meer een vorm van onderhandelen over de grenswaarde. Zelf zijn wij geen toxicologen, maar we moeten het wel op hoofdlijnen snappen en kunnen beoordelen, om een grenswaarde te kunnen vaststellen.

Onze inzet is dat onderhandelen alleen plaatsvindt bij kwalitatief voldoende betrouwbare informatie. Officieel hoor je economische haalbaarheid niet mee te tellen, alleen technische haalbaarheid. Maar in de praktijk speelt dit toch wel mee. Destijds heb ik met Paul Ulenbelt in de voorloper van de GSW gezeten. Daar ging het over lasrook. Dat wordt zo grootschalig gebruikt, dat bij rigide toepassing de hele branche in Nederland enorm in de problemen zou komen ten opzichte van de rest van Europa. Grote stappen zetten: ja, maar je kunt sommige stoffen dus niet meteen op de strenge grenswaarde zetten. Het mag overigens best wat kosten, en de werkgevers zijn en blijven verantwoordelijk voor gezondheid en veiligheid van hun personeel.

Maar als de door bedrijven aangeleverde informatie tekortschiet, wordt de door de Gezondheidsraad geadviseerde streefwaarde wat ons betreft automatisch de grenswaarde. Dat is onze inzet.

JV: *HONS, dat is een werkgroep?*

JM: Ja, ingesteld door de subcommissie. Hij is tripartiete samengesteld, de feitelijke uitvoering is in handen van Royal Haskoning. Die hebben pilots uitgezet voor drie stoffen, om het proces uit te proberen. De rapportages worden gecombineerd met een stoplichtmodel: rood, dat is brandhout,

groen, dat ziet er prima uit. Eén van de dingen is wel: laat de Arbeidsinspectie meedoen met zo'n haalbaarheidstoets van een bepaalde stof, geef ze een simultane monitoringrol. Maar ook die toezegging doen ze niet. Dat werkt ook in de communicatie veel efficiënter. Dan ziet iedereen dat een stof aan de orde is. Nu is er bij achterlopende bedrijven vaak een houding van 'zo'n vaart loopt het niet'. Die achterblijvers vertragen het hele proces. Daarom willen we het - los van toezichthoudende taken - samen met de Arbeidsinspectie doen.

JV: *Die werkgroep HONS, wanneer is die in het leven geroepen?*

JM: Dat is ongeveer anderhalf jaar geleden, begin 2021. Doorlooptijd is ruim twee jaar, in oktober 2022 moet het afgerond zijn. Het lijkt er op dat we dat halen.

JV: *Heeft die club een eigen webstek waar dit is terug te lezen?*

JM: Er is geld voor het onderzoek beschikbaar gesteld door SZW, maar er wordt gerapporteerd aan de grenswaardencommissie. Communicatie is dus vooral intern.

JV: *Als ik het goed begrijp is het voornaamste doel van HONS de moeizame weg tussen gezondheidskundig advies vanuit de GR en een wettelijke grenswaarde, waarbij haalbaarheid een rol speelt, in te korten?*

JM: Inkorten, efficiënter maken en betrouwbaarder te maken

JV: *Wat mij dan opvalt, is dat Zielhuis al in 1991 zegt 'het duurt veel te lang tot we van een WGD-advies naar een MAC-waarde zijn. Nu 30 jaar later, met HONS lijkt het erop dat we goed op weg zijn...*

JM: Ja, ik heb de indruk, net als Hederik die dat namens de SER volgt, en ook op basis van de rapportages, dat dit zeker een efficiëncyslag en kordater optreden oplevert, vooral dat stukje over een versnelde invoering van de verbodwaarde: ze weten meteen dat die er aankomt. Tenzij er iets heel gek is, zoals bij DME bv. Daar is de streefwaarde zo laag, dat het bijna niet te doen is. Toch hebben we daarop in korte tijd een grenswaarde kunnen vaststellen, die een factor 10 lager is dan de Europese norm, en zoden aan de dijk zet.

Dat willen we met alle stoffen, en dat is, in gang gezet via HONS, dwingender....

JV: *Ik begrijp er eigenlijk steeds minder van. Ik zie begin 2021 HONS van de grond komen, met als doel het traject van advies naar grenswaarde beter te laten verlopen. Ik zie een paar maanden later een eerste ultimatieve brief van de FNV aan Wouter Koolmees, die gaat over die enorm lange doorlooptijd, en waarbij de FNV een aantal suggesties, adviezen en alternatieven formuleert, die weer nét wat anders zijn dan HONS. Vervolgens zie ik een daadwerkelijk ultimatum omgezet worden in het stoppen van de FNV-werkzaamheden in de subcommissie. En als je ernaar kijkt - ik heb het bericht over stopzetten alleen via de webtekst gezien - dan lees ik dat werkgevers nog steeds dwarsliggen, de overheid en arbeidsinspectie niets doen...dan vraag ik me af: hebben we hiermee niet eigenlijk een tijdbom onder HONS gelegd?*

JM: Ja, daar zit ik ook mee, mijn persoonlijke mening is dat we het ultimatum om twee redenen nog niet hadden moeten stellen. Allereerst het tijdstip: midden tijdens boerenprotesten en de oorlog in Oekraïne, niemand merkt het. We hadden dat voor het SER-gebouw moeten doen, dan komen we daar naar buiten en delen daar de pers mee dat het *einde verhaal* is. Nu beperkt het zich tot een klein stukje in de Volkskrant. Dat hadden we slimmer moeten aanpakken, als het in de media wat rustiger is. Het tweede is HONS. Daar zitten best aanknopingspunten, ook in de antwoorden van de minister, maar die waren niet concreet. Hij/ zij was het er wel mee eens, deed ook enkele toezeggingen, maar legde de financiering bij de SER. We hadden haar aan die toezeggingen kunnen houden. Dat was onderhandelingstechnisch een betere weg.

JV: *Het duurt gewoon te lang door tegenwerking, m.n. van werkgevers. Daar zijn wij boos over, al een paar jaar lang. Vervolgens zie ik begin 2021 dat er eindelijk iets op gang komt wat, als ik jou hoor*

spreken, perspectiefrijk is: HONS. Vervolgens zie ik omwille van de problemen die HONS tackelt en in oktober mee klaar moet zijn, de FNV, hard gezegd, de eigen ruiten ingooien.

JM: Als je dat doet, moet je het met acties onderbouwen. De werknemers in bedrijven waar het speelt hadden al betrokken moeten zijn...

JV: ....maar los daarvan: er wordt gewerkt aan probleemoplossing, door te stoppen met de GSW stop je ook de oplossing van dit probleem?

JM: Ja, de richting van HONS was de goede kant op aan het gaan. We hadden HONS misschien moeten afwachten, dan hadden we iets in de hand gehad, een gezamenlijk stuk van de hele subcommissie, waarin we allen samen zeggen dat bv de Arbeidsinspectie een meer actieve rol moet spelen in de expertisecommissie enz. Dan kunnen ze er niet meer onder uit. Ik vind het tijdstip ongelukkig.

JV: Ik heb in mijn positie op afstand makkelijk praten, maar zou bijna zeggen: HONS is in oktober klaar, wacht daarop, dan tel je je knopen, en had je er bij wijze van spreken eventueel per 1 december de stekker uit kunnen trekken. Waarom is dat anders gelopen?

JM: Het werd in een breder kader gezien: krappe arbeidsmarkt en zo, dus nu oogsten, nu scoren, nu doorduwen. Ik denk zelf dat dit niet het juiste duwmoment is. Ik snap dat je op een gegeven moe wordt van die werkgevers, maar misschien moet je je daar niet door laten leiden.

JV: Als er op de website staat 'er is decennialang geen vooruitgang', dan gaat het over de laconieke houding van de werkgevers in dit soort trajecten...

JM:.....maar ook van de overheid.

JV: O.k., ...dat stond niet op de website, daar leek de overheid juist een beetje buiten beeld te blijven

JM: Wat wij juist willen is dat de overheid er zich wat definitiever mee gaat bemoeien. Het is jarenlang uitgekleeft, en pas de laatste twee jaar zijn er wat meer arbeidsinspecteurs gekomen, ook met meer kennis op het gebied van gevaarlijke stoffen. Dat lijkt een kentering, er is een expertisegroepje in opbouw enz., al is het nog te weinig, maar er wordt gewerkt aan kennisopbouw. Dat is nodig, zeker voor grote bedrijven, anders word je zo met een kluitje in het riet gestuurd. Nu zijn het vooral breed inzetbare alleskunnners. Maar die bestaan niet...dus je wordt 'kruisjeszetter', en je laat je ondersneeuwen. Je moet de mooie verhalen door kunnen prikken.

JV: Als ik vakbondshistorisch probeer te kijken...Wat waren belangrijke momenten waaraan je kon zien dat de Arbeidsinspectie achter- of vooruit ging? Een paar jaar terug hebben de bonden een ILO-procedure gestart tegen het gebrek aan kennis en menskracht bij de Nederlandse Arbeidsinspectie. Dat moet ergens 2013-2014 geweest zijn. Daar hebben we deels gelijk in gekregen. Zou je kunnen zeggen dat dat een langzaam begin van verbetering is geweest?

JM: Ik heb de indruk dat ze langzaam aan het opbouwen zijn, maar dat is pas zo'n 1 a 2 jaar.

JV: Kun je nog terughalen wanneer de neergang ongeveer begonnen is?

JM: Dat is een soort erosieproces geweest...het zakte langzaam in. Elk jaar minder budget, bezuinigingsdoelen, geen inflatiecorrectie, efficiencylagen, bedrijven die je met rust moet laten, het sluipt er langzaam in. Ook erosie van vakkennis vond plaats, (te) brede inzetbaarheid, en vaak afgestemd op de waan van de dag.

JV: Het met rust laten van sommige bedrijven, dat zal zo rond 2005 geweest zijn? Ik herinner me verder uit de jaren '80, dat een inspecteur aan een duidelijk omschreven vast pakket bedrijven was gekoppeld. Die kende het bedrijf en liet zich ook niet zomaar met een kluitje in het riet sturen. Daar kwam in de jaren '80 - de neoliberale jaren van Lubbers en van de inkrimpende overheid - een eind aan.

JM: Herkenbaar. Ik ken het van Rank Xerox. Toen wisten ze nog wat er in bedrijven speelde. Belangrijk is ook de commercialisering: veel aan arbodiensten overlaten, die door de werkgever moeten worden ingehuurd.

JV: *Wat mij op 28 april 2022 opviel - Workers' Memorial Day - het moment dat het ultimatum werd gesteld. In het nieuwsbericht daarover stond: "Als er geen beweging komt en jullie niet aan een aantal eisen m.b.t. Arbeidsinspectie en GSW voldoen, dan moet zij (de overheid) zelf verantwoordelijkheid nemen voor veilige grenswaarden, met de adviezen van de GR erbij... Wij (de FNV) zetten onze strijd dan vanaf de werkvloer voort." Ik vond dat een hele mooie zin, en ik ben heel benieuwd wat jij denkt als je die zin leest.*

JM: Dan denk ik dat dit in de praktijk heel weinig voorstelt. Vroeger hadden we ook in de grenswaardencommissie veel betrokken en kundige kaderleden, Bijvoorbeeld bij lasrook, daar zaten we met bedrijven waar we vakbondsleden hadden zitten. Ook fabrikanten van afzuiging zoals mensen van Kiekens. Die zaten bij ons in de werknemersdelegatie en die konden kulverhaaltjes doorprikken. Het waren kaderleden uit bedrijven zelf die er mee te maken hadden. Maar nu hebben we er bijna geen kaderleden meer bij die daarin kunnen of willen participeren, met zo'n stof te maken hebben. Die moeten we erbij betrekken. Die kunnen ook in de bedrijven actie voeren. Als je dat in zijn algemeenheid zegt, actie voeren, zonder aanknopingspunten, dan vrees ik dat het zwaar gaat tegenvallen. Dreigen met iets wat je niet waar kunt maken is het slechtste wat je kunt doen.

JV: *Weet je of er concrete plannen en initiatieven zijn om die strijd vanaf de werkvloer voort te zetten?*

JM: Ik vraag het me af. Ik heb er geen enkele gezien. Je kunt zo'n bewering pas doen als je al iets hebt voorbereid, als er al plannen en afspraken zijn met kaderleden. Al is het maar in een handvol bedrijven.

JV: *Kaderleden betrekken bij het werk van de GSW-subcommissie, dat is een jaar of vijf geleden geprobeerd. Maar ik heb daar later met een betrokkene over doorgepraat, en die zei: nee dat is niet gelukt, en we gaan er niet mee door.*

JM: Dan moet je de consequentie dragen, en niet zeggen dat je actie gaat voeren.

JV: *Twintig jaar geleden hield de voorzitter van FNV Bondgenoten een congres toespraak over de arbeidsinspectie. Wat zei hij, Hans de Vries: wij hebben 400.000 leden, ofwel: 400.000 arbeidsinspecteurs, dus aan de slag. Nu is dat ook een soort grootspraak, maar ik kán mij voorstellen dat je wel degelijk kunt proberen groepen actieve kaderleden te vormen die een rol gaan spelen bij - bijvoorbeeld - het beoordelen van haalbaarheid van een strakkere grenswaarde?*

JM: Dat is ook langer geleden rond het onderwerp lassen, gebeurd. Dan laat de vakbond ook op dit gebied zien vakkennis aan boord te hebben. Iets dergelijks is ook gebeurd rond schilders, asbest, Maar vaak gaat het dan om individuen met een dramatisch verhaal, en daar moet het niet bij blijven. In Nijmegen bij SmitDraad is het groter aangepakt, met ook meer publiciteit en zo.

JV: *Ik heb DME als voorbeeld horen noemen, daar waren ook veel kaderleden bij betrokken.*

JM: Ja, ook met veel buschauffeurs, er is een filmpje gemaakt dat is uitgezet, er werden metingen georganiseerd, veel publiciteit en zo. Van dat soort acties zie ik nu niks.

JV: *Stel je voor, er komt zo'n plan. Dan heb je ook een specifieke stof nodig, waar veel mensen zich ongerust over maken. Welke stof staat voor jou op dit moment op nummer één?*

JM: Ik zie er een paar, die te gek zijn voor woorden: PAK's, daar waren we een heel eind mee, ik zie dat bij Hoogovens nog steeds verkeerd gaan. Daar kunnen werknemers en omwonenden samen aan de slag. Verder vind ik houtstof nog steeds bedroevend dat dat niet verder gekomen is. De bestaande grenswaarde is zo belachelijk hoog. We weten dat hout kankerverwekkend is. De meeste moderne

houtbewerkingsmachines kunnen technisch met gemak onder een waarde van 1 mg houtstof per m³ komen, maar het komt maar niet rond. Maar vaak ontbreken de nodige hulpmiddelen, afzuiging e.d."Want het moet toch niet, er is geen norm voor".

JV: Je zei houtstof 1 milligram per m³...

JM: Dat zou het moeten worden, maar is niet doorgezet¹...

JV: Is er voor PAK's al een norm?

JM: Wat er is, is veel te hoog². We hadden een convenant met Hoogovens, maar op een of andere manier is dat toch van de agenda verdwenen en niets geworden. Terwijl het zo gevaarlijk is. Hout en PAK's zie ik als prioritaire stoffen.

JV: Ook bij iets als binnenklimaat was er geen norm/ grenswaarde. We hebben toe een vakbondsnorm voor hittestress gelanceerd. Goed gefundeerd, met een meethulpmiddel, en zelfs gehanteerd door de Arbeidsinspectie.

Als je in een situatie zoals nu met de GSW zegt 'we moeten het gaan regelen vanaf de werkvloer'....zou je je dan kunnen voorstellen dat wij voor houtstof een vakbondsnorm van 1 milligram per m³ afkondigen, of een vakbondsnorm voor PAK's en we gaan daar samen met (kader)leden druk op de ketel zetten, en iedereen aan de kaak stellen die daar niet aan voldoet, zelf steekproeven met metingen en zo...

JM: Een goed idee, dan doen we het zelf wel, dan wordt het echt vakbondswerk.

JV: die discussie 'als zij, overheid en werkgevers, het niet doen, moeten we het zelf doen', die speelde 15 jaar geleden. Veel tegenwerpingen, maar het was zo goed als 'beleid'...en toen kwam de fusie, en toen was 't weer weg.

JV: Als je terugkijkt hoe de vakbeweging zich de afgelopen 15 jaar op gevaarlijke stoffen heeft geprofileerd naar de eigen achterban en naar werknemers toe, wat zie je dan?

JM: Ik vind het al met al toch onder de maat. Ooit hadden we kaderleden die op dit punt veel hadden in te brengen. Die zijn grotendeels weg. En daar zijn geen mensen voor in de plaats gekomen. Daardoor profileren we ons onvoldoende.

JV: We hebben het over Nederland...maar er is ook de 'Europese dreiging', REACH??

JM: Dat is nog een heel lange weg. REACH beschrijft lang niet alle omstandigheden. Het gaat uit van 'beoogd gebruik', volledig conform voorschrift. Daar is de REACH-ricoinventarisatie van stoffen op gebaseerd. In werkelijkheid gaat het vaak heel anders. Denk aan ontvettingsmiddelen, bv azijnzuur. Als dat op andere wijze gebruikt dan volgens voorschrift, dan gaat het sneller...en is gevaarlijker. Daar moet je dus rekening mee houden, en dat doet Reach niet.

JV: Dat lijkt op de methodiek van de arbocatalogus metaal (5x beter): 'geen risico als je de juiste methode toepast'.

JM: Bij REACH is het wel een stuk complexer gemaakt. Probleempunt is ook de moeilijke verkrijgbaarheid, of de slechte kwaliteit van Veiligheids Informatie Bladen. Als ik dan zei 'ik wil nu de echte hebben', dan pas kreeg ik de goede, waar echt wat opstaat. Er zijn dus bedrijven die er twee hebben: een echte en een vage, omfloerste, waar niets in staat. Betrouwbare informatieverstrekking blijft een probleem.

JV: In welke jaren maakt je dat allemaal mee?

---

¹ Zie <https://www.ser.nl/nl/thema/arbeidsomstandigheden/Grenswaarden-gevaarlijke-stoffen/Grenswaarden/houtstof>

² <https://www.ser.nl/nl/thema/arbeidsomstandigheden/Grenswaarden-gevaarlijke-stoffen/Grenswaarden/Polycyclischearomatischekoolwaterstoffenafkomstigvansteenoolalsbenzoapyreen#>

JM: Sinds 1985 zijn de toen bestaande problemen m.b.t. informatievoorziening niet echt verholpen. Er zijn heel wat pogingen gedaan dit te omzeilen, onder het motto 'we moeten het eenvoudig houden, anders snappen de mensen het niet'. Vaak wordt dan verzuimd te melden wat er in een product zit. Ik zeg dan: dat bepalen mensen zelf wel, en anders vragen ze wel hulp.

JV: *Heb jij in het verleden ook met de Chemiewinkel te maken gehad?*

JM: Voor mij begon het in het NKV met een kaderadviesgroep. Er was een Chemiewinkel in Utrecht, met Jan Korff de Gidts. Die zocht samenwerking met de vakbond. Bij het NKV hadden we toen van doen met Cees StNicolaas, die de begeleiding voor zijn rekening nam. Daarna fuseerden NKV en NVV tot FNV, en Bert van Hattem zat vanaf die tijd deze landelijke kadergroep voor. Toen groeiden ook de contacten met de Zweedse vakbeweging.

Korff de Gidts gaf uitleg wat de Chemiewinkel deed, en zocht samenwerking. Bestuurder Henk van Rees vroeg of dat wat voor mij was, het leek hem een nuttig project.

JV: *Gingen jullie de bedrijven in?*

JM: Nee, dat gebeurde niet. We speelden wel vragen door van bedrijven naar Chemiewinkel...het was toen nog een beetje verkennen. In het eigen bedrijf hebben we toen samen met Pieter van Broekhuizen geëxperimenteerd met nieuwe ontvettingsmiddelen, die tegelijk beter werkten én minder gezondheidsschadelijk waren. Dat was zo rond 1990.

Maar nu bestaat er, geloof ik, geen Chemiewinkel meer.

JV: *Klopt, Chemiewinkel werd IVAM, en dat is in 2017 weer opgeheven.*

JV: *Tot slot over Lexces. Je was er bij op 27 juni. Hoe was dat feest?*

JM: Het was toch vooral cosmetica, ook al deed de minister haar best. Als het echt goed en integer opgezet wordt, kan het meerwaarde hebben. Maar welke positie het echt gaat innemen is nog niet helder: het is in opbouw. Met in eerste instantie drie stoffen. Het risico bestaat dat tegemoetkoming in schade in plaats van preventie gaat komen. Preventie moet de belangrijkste tak zijn van Lexces, en ook 'dossieropbouw' rond risico's. Het zou nuttig kunnen zijn, als iedereen toegang heeft tot de daar aanwezige informatie. Of en hoe dat geregeld wordt, is nog niet duidelijk.

JV: *Heb je het idee dat ons stoppen met de GSW nog gevolgen gaat hebben van het werk van Lexces en onze betrokkenheid daarbij?*

JM: Ik denk dat het los staat, ook al kunnen we gebruik maken van wat zij doen. Ook de Arbeidsinspectie staat er helemaal los van. Wij zeggen: het moet openbaar zijn.

JV: *Je noemde drie stoffen....maar het NCvB heeft Lexces een lijst van 15 stoffengerelateerde beroepsziekten verstrekt. Waar is die lijst?*

JM: Ik zou het niet weten...

JV: Dank je voor dit gesprek